

Beata Podlaska (<https://orcid.org/0000-0002-1368-2958>)

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Formalne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych jako element kursu online przygotowującego do egzaminu państwowego na tłumacza przysięgłego

1. Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie problemów kandydatów na tłumaczy przysięgłych języka niemieckiego dotyczących prawidłowego stosowania formalnych zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych. Materiał do analizy stanowi 30 tłumaczeń sporządzonych przez adeptów zawodu przygotowujących się do egzaminu na tłumacza przysięgłego na kursie online. W części teoretycznej artykułu zawarto krótką charakterystykę tłumaczenia poświadczonego oraz opis formalnych zasad jego sporządzania. W części empirycznej poddano analizie przekład kandydatów pod względem przestrzegania wymogów formalnych. Artykuł wieńczy podsumowanie przeprowadzonej analizy oraz wnioski.

2. Definicja tłumaczenia poświadczonego

Podstawę prawną do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego stanowi Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego z dnia 25 listopada 2004 r.¹, nazywana w dalszej części artykułu u.z.t.p., w której w sposób eksplicytny uregulowano prawa i obowiązki tłumacza przysięgłego. Przepisy powyższej ustawy i wydane do niej akty wykonawcze nie zawierają sensu stricte definicji tłumaczenia poświadczonego, ale ustawodawca zarówno w powyższej ustawie (art. 18), jak i w Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego (§ 8 ust. 1)² stosuje termin *tłumaczenie poświadczone*. Próbę definicji terminu *tłumaczenia poświadczonego* podejmuje Artur D. Kubacki³,

¹ Dz.U. 2019, poz. 1326, dalej jako u.z.t.p.

² Dz.U. 2020, poz. 124, dalej jako Rozporządzenie w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego.

³ Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 111.

powołując się na status zawodu tłumacza przysięgłego oraz prawa i obowiązki wynikające z ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego:

Tłumaczenie poświadczone to tłumaczenie wykonane przez tłumacza przysięgłego, a więc osobę uczciwą i wiarygodną, kompetentną pod względem językowym i merytorycznym, powołaną na swoją funkcję przez stosowny organ państwowy – obecnie ministra sprawiedliwości – i zaprzysiężoną. Tekst tłumaczenia poświadczonego przyjmuje wyłącznie formę drukowaną. Widnieje na nim pod formułą poświadczającą odcisk pieczęci tłumacza oraz jego własnoręczny podpis.

We wstępie do najnowszej publikacji dla tłumaczy, tj. w poradniku wydanym w formie ebooka, Anna Konieczna-Purchała i Katarzyna Twardowska⁴ definiują *tłumaczenie poświadczone* w podobny sposób:

Tłumaczenie poświadczone, to takie tłumaczenie, które zostało poświadczone przez tłumacza przysięgłego – co w praktyce oznacza, że tłumacz przysięgły zamieścił na nim klauzulę poświadczającą. Klauzula ta każdorazowo precyzuje, co dokładnie podlega poświadczeniu. Zasadniczo poświadczenie dotyczy zgodności treści tekstu wyjściowego z tłumaczeniem. Tłumaczenie opatrzone taką klauzulą jest szczególnie wiarygodne, ponieważ sporządził je tłumacz, który jest odpowiednio wykwalifikowany i zaprzysiężony (co potwierdzone jest wpisem na listę) i który ponosi odpowiedzialność za rzetelne wykonanie tłumaczenia.

Tłumacz przysięgły bierze pełną odpowiedzialność za sporządzenie tłumaczenia poświadczonego, do czego zobowiązuje go przytoczona poniżej rota ślubowania, którą składa przed ministrem sprawiedliwości (art. 7 u.z.t.p.):

Mając świadomość znaczenia moich słów i odpowiedzialności przed prawem, przyrzekam uroczyście, że powierzone mi zadania tłumacza przysięgłego będę wykonywać sumiennie i bezstronnie, dochowując tajemnicy prawnie chronionej oraz kierując się w swoim postępowaniu uczciwością i etyką zawodową.

Autorzy *Kodeksu zawodowego tłumacza przysięgłego*⁵ (k.z.t.p.), który został opracowany na podstawie *Kodeksu tłumacza przysięgłego* z 2011 r. przez Komitet Redakcyjny PT TEPIS z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości i członków Międzyinstytucjonalnego Komitetu Konsultacyjnego, z uwzględnieniem postulatów członków tego towarzystwa oraz niezrzeszonych tłumaczy przysięgłych, i który przyjęto uchwałą Rady Naczelnej Polskiego Towarzystwa Tłumaczy Przysięgłych i Specjalistycznych PT TEPIS nr 1/X/19 z dnia 12 stycznia 2019 roku, stosują również termin *tłumaczenie poświadczone*, definiując w § 23 w rozdziale drugim przedmiot tłumaczenia poświadczonego w następujący sposób:

⁴ Konieczna-Purchała Anna, Twardowska Katarzyna (2022): *Wstęp*. [W:] Konieczna-Purchała Anna, Twardowska Katarzyna (red.): *Tłumaczenia poświadczone w praktyce*. Wydawnictwo: TEXTEM, Warszawa, s. 9.

⁵ PT TEPIS 2019. Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego. https://tepis.org.pl/wpcontent/uploads/2020/02/Kodeks_zawodowy_tlumacza_przysieglego_2019 [dostęp: 31.03.2023].

Przedmiotem tłumaczenia poświadczonego są dokumenty. Tłumacz przysięgły sporządza tłumaczenie poświadczone na podstawie oryginału bądź odpisu dokumentu, odnotowując formę dokumentu źródłowego w formule poświadczającej.

Zdaniem Mirosława Moczulskiego⁶ w wielu państwach funkcjonuje szczególnie rodzaj tłumaczenia, który umożliwia włączenie obcojęzycznego dokumentu źródłowego do obrotu prawnego, a organy państwa uznają je za wiarygodne (zgodne pod względem treści z obcojęzycznym dokumentem źródłowym). Takie tłumaczenie określa się terminem *tłumaczenie poświadczone*. W niemieckiej literaturze przedmiotu istotę *tłumaczenia poświadczonego* definiuje Klaus E.W. Fleck⁷ jako przekład myśli wyrażonej w języku obcym, która znajduje zastosowanie w obrocie prawnym języka docelowego zamiast dokumentu oryginalnego, a osobą uprawnioną do sporządzenia takiego przekładu jest jedynie tłumacz przysięgły. Natomiast Kurt Jessnitzer⁸ określa ten zawód jako tłumacza dokumentów (*Urkundenübersetzer*), którego zadaniem jest tłumaczenie, względnie poświadczanie tłumaczenia dokumentów z języka obcego lub na język obcy dla celów sądowych lub urzędowych.

3. Formalne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych

Do chwili wejścia w życie u.z.t.p. (do 2005 r.) nie obowiązywały praktycznie żadne oficjalne reguły standaryzujące sposób sporządzania tłumaczeń poświadczonych. Jedynie wydany w marcu 2005 r. *Kodeks tłumacza przysięgłego*⁹ (poprzednik k.z.t.p.), opracowany przez PT TEPIS oraz przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości, stanowił niewątpliwie przydatne kompendium zasad etyki i praktyki zawodowej w zakresie sporządzania tłumaczeń poświadczonych przez tłumaczy przysięgłych. Jego aktualna wersja z 2019 r. pod nazwą k.z.t.p. jest dostępna dla każdego i można ją pobrać ze strony internetowej towarzystwa PT TEPIS skupiającego największą liczbę tłumaczy przysięgłych¹⁰. Powyższy dokument nie jest jednak aktem normatywnym i – jak twierdzi Agnieszka Pietrzak¹¹ – należy sobie postawić pytanie, czy podczas egzaminu państwowego kandydatowi można odjąć punkty, jeśli nie zastosuje

⁶ Moczulski Mirosław (2016). Formuła poświadczająca stosowana przez tłumaczy przysięgłych w Polsce – praktyka i zalecenia a Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego. W: *Lingua Legis*, 24, s. 25.

⁷ Fleck Klaus E.W. (1999). *Urkundenübersetzung*. [W:] Snell-Hornby Marie, Höning Hans G., Kußmaul Paul, Schmitt Peter A. (red.): *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag, s. 231.

⁸ Jessnitzer Kurt (1992): *Dolmetscher: Ein Handbuch für die Praxis der Dolmetscher, Übersetzer und ihrer Auftraggeber im Gerichts-, Beurkundungs- und Verwaltungsverfahren*. Köln-Berlin-Bonn-München: Heymanns C., s. 9 i nast.

⁹ Kierzkowska Danuta (red.) (2005). *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis.

¹⁰ PT TEPIS 2019. *Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego*. https://tepis.org.pl/wp-content/uploads/2020/02/Kodeks_zawodowy_t%C5%82umacza_przysi%C4%99g%C5%82ego_2019.pdf [dostęp: 31.03.2023].

¹¹ Pietrzak Agnieszka (2022). Egzamin na tłumacza przysięgłego w kontekście praktyki wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. [W:] *Heteroglossia*, 13, s. 288.

się do zaleceń ujętych w k.z.t.p. Badaczka twierdzi, że kwestia formalnych zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych powinna być uregulowana w rozporządzeniu lub regulaminie egzaminu zatwierdzonym przez Ministerstwo Sprawiedliwości i Państwową Komisję Egzaminacyjną (PKE), a do chwili wejścia w życie oficjalnej regulacji należałoby odstąpić od oceny formalnej prac kandydatów, w szczególności karania ich za niedostosowanie się do zapisów kodeksu¹².

W wspomnianym powyżej Rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości dotyczącym sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego zawarte są dokładne informacje w zakresie oceny oraz liczby przyznawanych przez PKE punktów za każdy z 4 tekstów, które kandydaci na tłumacza przysięgłego muszą przetłumaczyć na egzaminie państwowym. Punkty są przyznawane dla każdego z tekstów osobno w zakresie umiejętności tłumaczeniowych i językowych. Za umiejętności tłumaczeniowe przyznaje się do 25 punktów, tj. za: (1) stronę merytoryczną tłumaczenia (zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału); (2) stronę terminologiczną tłumaczenia (terminologia i frazeologia języka specjalistycznego) oraz (3) stronę formalną tłumaczenia (znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych). Za umiejętności językowe przyznaje się do 25 punktów, w tym w szczególności za poprawność interpunkcyjną, ortograficzną, gramatyczną, leksykalną (leksyka niespecjalistyczna) i stylistyczną. Kandydat na tłumacza przysięgłego musi otrzymać minimum 150 punktów (maksymalna liczba punktów do zdobycia to 200), aby zdać część pisemną egzaminu. Jak już wspomniano powyżej, k.z.t.p. nie jest aktem normatywnym i de facto nie obliguje tłumaczy przysięgłych oraz adeptów zawodu do przestrzegania zawartych w nim zasad. Jednakże zostały one powszechnie przyjęte, a poprawność ich stosowania jest również weryfikowana na egzaminie na tłumacza przysięgłego.

Ponadto w monografii autorstwa Artura D. Kubackiego¹³ znajdziemy zbiór dwudziestu reguł, w których zawarto formalne oraz merytoryczne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych, a które pozostają w zgodzie z kodeksem zawodowym tłumacza przysięgłego, oraz którymi sam autor kieruje się przy wykonywaniu zawodu tłumacza przysięgłego. Z uwagi na ramy niniejszego artykułu przedstawiono poniżej jedynie wymogi formalne¹⁴:

- elementy tłumaczenia poświadczonego;
- informacje o kierunku tłumaczenia;
- numeracja stron tłumaczenia;
- łączenie dwu- lub wielostronicowych tłumaczeń;
- sposoby łączenia dokumentów z tłumaczeniem;
- miejsce umieszczenia odcisku pieczęci okrągłej;
- miejsce umieszczenia podpisu tłumacza przysięgłego;
- pieczęć podłużna tłumacza przysięgłego;
- formuła poświadczająca tłumaczenie lub odpis dokumentu;

¹² *Ibidem*.

¹³ Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 126–136.

¹⁴ Por. *Ibidem*, s. 26.

- układ graficzny tłumaczenia;
- uwagi (przypisy) tłumacza;
- tłumaczenie dokumentu *in extenso*;
- fragmentaryczne tłumaczenie dokumentu;
- opis dokumentu źródłowego;
- archiwizacja tłumaczeń poświadczonych.

4. Analiza korpusu badawczego

Korpus badawczy obejmował 30 tłumaczeń poświadczonych, które zostały sporządzone przez adeptów zawodu przygotowujących się do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego na kursie online. Uczestnicy kursu to grupa osób w przedziale wiekowym od 25. do 62. roku życia, legitymujący się dyplomem ukończenia studiów wyższych na kierunku *filologia germańska* lub *lingwistyka stosowana*. 30% kursantów to osoby mieszkające na stałe w krajach niemieckojęzycznych. W programie kursu online, oprócz wykładów z zakresu prawa oraz nauki przekładu, zawarto również moduł dotyczący formalnych zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych. Podstawową lekturą w tym zakresie jest udostępniony na platformie k.z.t.p., z treścią którego kursanci zapoznają się samodzielnie. Na platformie kursu online kursanci mają do dyspozycji materiały i ćwiczenia oraz test sprawdzający nabyte przez nich umiejętności. Mają również możliwość wzięcia udziału „na żywo” w sesji „Q&A”, podczas której mogą zadawać bezpośrednio pytania osobie prowadzącej kurs – tłumaczowi przysięgłemu języka niemieckiego zaprzysiężonemu według nowych zasad, tj. po zdaniu egzaminu państwowego. Dodatkowo kursanci zostają zobligowani do zapoznania się z rozdziałem *Zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych* w wymienionej powyżej monografii Karstena Dahlmanna i Artura D. Kubackiego¹⁵, która stanowi jeden z bazowych podręczników na kursie i w której zawarto również tłumaczenia wzorcowe dokumentów sporządzonych zgodnie z wymogami formalnymi¹⁶. Można zatem stwierdzić, że kursanci zostali wystarczająco przygotowani do sporządzenia tłumaczenia z zachowaniem zasad formalnych. Adeptci zawodu mieli za zadanie przetłumaczenie fragmentu niemieckiego aktu oskarżenia¹⁷. W ramach niniejszego artykułu nie analizowano błędów merytorycznych, terminologicznych i językowych. Przedmiotem analizy było wyłącznie sprawdzenie, czy i w jakim stopniu kandydaci na tłumacza przysięgłego zastosowali się do formalnych zasad sporządzania tłumaczenia poświadczonego.

¹⁵ Dahlmanns Karsten, Kubacki Artur D. (2014). *Jak sporządzać tłumaczenie poświadczone dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem / Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen“*. Chrzanów: Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART, s. 27–37.

¹⁶ Drugi podręcznik to *Wybór dokumentów niemieckich do ćwiczeń translacyjnych* autorstwa Jana Iluka i Artura D. Kubackiego (2006), w którym pomieszczono teksty źródłowe.

¹⁷ Tekst źródłowy pochodzi z zasobów prywatnych tłumacza przysięgłego prowadzącego zajęcia na kursie online.

W poniższej tabeli przedstawiono najczęściej powtarzające się błędne zapisy dotyczące kwestii formalnych:

Tabela 1. Analiza formalnych zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych

Zasada formalna	Zalecenie w k.z.t.p.	Zapis kandydata ¹⁸	Propozycja korekty
(1) Określenie kierunku tłumaczenia	Tłumaczenie poświadczone powinno być poprzedzone określeniem języka źródłowego, z którego dokonano tłumaczenia (por. § 28).	Tłumaczenie z języka niemieckiego Tłumaczenie przysięgłe z języka niemieckiego Tłumaczenie z języka polskiego Tłumaczenie poświadczone z języka niemieckiego na język polski Brak określenia kierunku tłumaczenia	Tłumaczenie poświadczone z języka niemieckiego
(2) Adnotacje i uwagi tłumacza wyróżnione kursywą w nawiasach kwadratowych	W tekście tłumaczenia tłumacz przysięgły zamieszcza adnotacje, opisując w zwięzły sposób elementy dokumentu. W tekście tłumaczenia tłumacz może zamieszczać uwagi, jeżeli wyraża swój pogląd na temat elementów tłumaczonego dokumentu lub przekazuje informację niezbędną do właściwego zrozumienia tłumaczonej treści. Uwagi tłumacza powinny być zwięzłe, wyróżnione kursywą i umieszczane w nawiasach kwadratowych oraz poprzedzone lub zakończone słowami „Uwaga tłumacza” w języku tłumaczenia (por. § 30).	Wszystkie informacje tłumacza przysięgłego znajdują się w nawiasach . Brak informacji o uwagach tłumacza	[<i>Wszystkie uwagi tłumacza znajdują się w nawiasach kwadratowych i są zapisane kursywą.</i>] [<i>Przypis tłumacza</i>] / [<i>Przyp. tłum.</i>]

¹⁸ Boldem zaznaczono zapis błędny.

Zasada formalna	Zalecenie w k.z.t.p.	Zapis kandydata ¹⁸	Propozycja korekty
(3) Fragmentaryczne tłumaczenie dokumentu	Na wyraźne żądanie zlecniodawcy lub zamawiającego tłumacz przysięgły ma prawo przetłumaczyć jedynie wskazany fragment dokumentu. W takiej sytuacji tłumacz przysięgły powinien umieścić w tłumaczeniu uwagę tłumacza, w której stwierdzi, że tłumaczenie fragmentów sporządzono na żądanie zlecniodawcy oraz określi miejsce tłumaczonego fragmentu w dokumencie lub zamieści opis tłumaczonego fragmentu albo opis pominiętych fragmentów (por. § 29).	Przetłumaczono tylko fragmęt tekstu [zapis jak w oryginale – sic!] Przetłumaczono kawalek aktu oskarżenia Brak informacji o tłumaczeniu fragmentu dokumentu	[Do tłumaczenia przedłożono fragment aktu oskarżenia.] [Na życzenie klienta przetłumaczono jedynie wskazany fragment aktu oskarżenia.]
(4) Adnotacje o godle lub herbie państwowym	Adnotacja o godle albo herbie państwowym powinna zawierać stwierdzenie „godło państwowe” albo „herb państwowy” oraz pełną urzędową nazwę państwa przyjętą w języku docelowym, bez szczegółowego opisu wizerunku będącego symbolem państwa (por. § 32).	[Godło] [Herb Westfalii] [Herb NRW z wizerunkiem konia po prawej stronie]	[Godło państwowe Republiki Federalnej Niemiec] [Herb kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia lub herb Nadrenii Północnej-Westfalii]

Źródło: opracowanie własne

Z powyższego zestawienia wynika, że adepci zawodu, pomimo wiedzy teoretycznej dotyczącej sporządzania tłumaczeń poświadczonych zgodnie z formalnymi zasadami, mają problemy z ich zastosowaniem w praktyce. Błędem rzeczowym dotyczącym adnotacji o godle lub herbie państwowym (4) jest używanie przez kandydatów obu terminów jako synonimów. Godło jest jedynie elementem herbu (np. godłem Polski jest Orzeł Biały), natomiast orzeł umieszczony na tarczy herbowej w czerwonym polu

jest już herbem Polski¹⁹. *Herb Westfalii* jest sformułowaniem zbyt potocznym; poza tym zawiera błąd nazwy kraju związkowego Niemiec. Oficjalna nazwa to Nadrenia Północna-Westfalia.

Wartym omówienia przykładem jest określenie kierunku tłumaczenia (1), tj. błędne zapisy *tłumaczenie poświadczane z języka* polskiego oraz *tłumaczenie przysięgłe*. Tłumacz przysięgły umieszcza na początku tłumaczenia wzmiankę o jego kierunku w odpowiedniej wersji językowej, podając jedynie z jakiego języka źródłowego dokonano przekładu²⁰. Agnieszka Pietrzak jest zdania²¹, że dodanie frazy *na język polski* nie stanowi w żadnym stopniu działania, które byłoby sprzeczne ze sztuką przekładu, a wręcz dookreśla nagłówek tłumaczenia. Jednak dodanie tej frazy w nagłówku tłumaczenia na egzaminie państwowym jest traktowane przez PKE jako błąd ze względu na to, że jest to informacja redundantna²². Termin *tłumaczenie przysięgłe* nie występuje w żadnym z aktów normatywnych dotyczących tłumaczy przysięgłych. Samo użycie tego związku wyrazowego jest niepoprawne i funkcjonuje wyłącznie w polskim języku potocznym²³.

W zakresie zasad formalnych najwięcej problemów sprawia kandydatom prawidłowy zapis formuły poświadczającej. Potwierdza to również Artur D. Kubacki²⁴, który na podstawie własnych doświadczeń jako członek PKE oraz Komisji Odpowiedzialności Zawodowej Tłumaczy Przysięgłych przy Ministrze Sprawiedliwości konstatuje, że zarówno kandydaci, jak i aktywni tłumacze przysięgli, mają spore trudności z poprawnym zredagowaniem oraz podaniem kompletnej treści tej formuły, mimo dostępności publikacji, w których zawarte są przykłady brzmienia formuły poświadczającej²⁵. Ponadto od października 2018 r. na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości widnieje przytoczony poniżej przykład formuły poświadczającej przygotowany przez PKE²⁶:

¹⁹ Zob. <https://wiem-krakow.pl/czym-rozni-sie-herb-od-godla/> [dostęp: 31.03.2023].

²⁰ Dahlmanns Karsten, Kubacki Artur D. (2014). *Jak sporządzać tłumaczenie poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem / Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen“*. Chrzanów: Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART, s. 37.

²¹ Pietrzak Agnieszka (2022). Egzamin na tłumacza przysięgłego w kontekście praktyki wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. [W:] *Heteroglossia*, 13, s. 288.

²² Por. Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 225.

²³ Por. *Ibidem*, s. 110.

²⁴ Kubacki Artur D. (2015). Formuła poświadczająca tłumacza przysięgłego. *Comparative Linguistics. International Journal for Legal Communication*, 21, s. 22.

²⁵ Por. a) Rybińska Zofia (2011) (red.): *Teksty egzaminacyjne dla kandydatów na tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis, s.18; b) Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 224.

²⁶ Zob. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formula-poswiadczejaca> [dostęp: 31.03.2023].

(Niniejszym) poświadczam zgodność powyższego tłumaczenia z oryginałem/tłumaczeniem/odpisem dokumentu (lub: kopią/skanem dokumentu/wydrukiem komputerowym dokumentu/faksem dokumentu/tekstem niesygnowanym/dokumentem elektronicznym) w języku (...).

X, tłumacz przysięgły języka (...), wpisany na listę tłumaczy przysięgłych, prowadzoną przez ministra sprawiedliwości, pod numerem TP/00/00.

Numer w repertorium: 1/2014

Warszawa, 18.01.2014 r.

Zdaniem Mirosława Moczulskiego²⁷ zapewne powyższą formułę kandydaci na tłumacza przysięgłego potraktują jako najwłaściwszą. Równocześnie zwraca uwagę, że formuła ta w kontekście art. 18 ust. 2 u.z.t.p. nie jest wystarczająco precyzyjna, ponieważ jest w niej mowa o *odpisie* i nie jest jasne, jaka jest relacja między odpisem dokumentu i innymi formami dokumentu wymienionymi w nawiasie. Obowiązek umieszczenia formuły poświadczającej na tłumaczonym dokumencie wynika z art. 18 u.z.t.p., w którym zobowiązuje się tłumacza przysięgłego do wymieniania na wykonanych przez siebie tłumaczeniach pozycji, pod którą tłumaczenie lub odpis są odnotowane w repertorium, a także stwierdzenia czy tłumaczenie sporządzono z oryginału, z tłumaczenia lub odpisu. Co więcej, w k.z.t.p. (§ 65) jest również mowa o formule poświadczającej, która powinna być umieszczona bezpośrednio pod tekstem tłumaczenia oraz oddzielona od niego przykładowo znakami typograficznymi. Formułę sporządza się w pierwszej osobie liczby pojedynczej w języku tłumaczenia. Zawiera ona imię i nazwisko tłumacza przysięgłego, oznaczenie języka, w zakresie którego tłumacz ma uprawnienia, numer wpisu na listę tłumaczy przysięgłych, poświadczenie zgodności tłumaczenia z określonego języka źródłowego z przedłożonym tłumaczowi oryginałem albo odpisem dokumentu²⁸, miejsce i datę poświadczenia oraz numer wpisu w repertorium czynności tłumacza przysięgłego. Poniżej zaprezentowano i omówiono elementy formuły poświadczającej, które przysporzyły kandydatom największych trudności:

(a)

Błędny zapis

Ja, tłumacz przysięgły języka
niemieckiego **i angielskiego**

Propozycja korekty

Ja, tłumacz przysięgły języka
niemieckiego

Jednym z obowiązkowych elementów formuły poświadczającej jest oznaczenie języka, w zakresie którego tłumacz ma uprawnienia. Zdarza się, że tłumacz posiada je w kilku językach, ale tłumacząc tekst z danego języka obcego (np. niemieckiego) na język polski umieszcza jedynie informację o uprawnieniach

²⁷ Moczulski Mirosław (2016). Formuła poświadczająca stosowana przez tłumaczy przysięgłych w Polsce – praktyka i zalecenia a Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego. W: *Lingua Legis*, 24, s. 30.

²⁸ Zgodnie ze wzorem formuły poświadczającej umieszczonej na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości może to być również kopia / skan dokumentu / wydruk komputerowy dokumentu / faks dokumentu / tekst niesygnowany / dokument elektroniczny.

w zakresie języka, w którym sporządzony został dokument przedłożony mu do tłumaczenia.

(b)

Błędny zapis

(..) wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez **ministerstwo sprawiedliwości** (..)

Propozycja korekty

(..) wpisany na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez ministra sprawiedliwości (...)

Lista tłumaczy przysięgłych jest prowadzona przez ministra sprawiedliwości, a nie przez ministerstwo. Zgodnie z art. 6 pkt. 2 u.z.t.p. osoba, która nabyła uprawnienia do wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego podlega wpisowi, na swój wniosek, na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez ministra sprawiedliwości.

(c)

Błędny zapis

(podane imię i nazwisko) tłumacz przysięgły języka niemieckiego

Propozycja korekty

X, tłumacz przysięgły języka niemieckiego

Ujawnienie danych osobowych tłumacza na egzaminie państwowym skutkuje dyskwalifikacją kandydata, któremu nie wolno podawać jakichkolwiek danych osobowych, które pozwoliłyby na ustalenie jego tożsamości. Stanowi to naruszenie wymogów formalnych. Prace adeptów są szyfrowane i anonimowe, aby zapewnić całkowitą bezstronność oceny²⁹. Na kursie online prace kursantów, którzy ujawnili swoje dane osobowe, nie są sprawdzane przez prowadzącego kurs.

(d)

Błędny zapis

X, tłumacz przysięgły języka niemieckiego **przy Sądzie Okręgowym w Katowicach**

Propozycja korekty

X, tłumacz przysięgły języka niemieckiego, wpisany na listę tłumaczy przysięgłych, prowadzoną przez ministra sprawiedliwości, pod numerem TP/000/00.

Do chwili wejścia w życie u.z.t.p. tłumacze przysięgli podawali przeważnie informację, przy jakim sądzie mieli siedzibę. Informacja ta jednak uległa dezaktualizacji z chwilą wpisania wszystkich tłumaczy przysięgłych na jedną listę prowadzoną przez ministra sprawiedliwości.

²⁹ Por. Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczone. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 190.

(e)

Błędny zapis
Ilość stron taryfowych / Liczba stron
taryfialnych

Propozycja korekty
Liczba stron taryfowych

Jak twierdzi Artur D. Kubacki³⁰, użycie rzeczownika niepoliczalnego „ilość”, zamiast rzeczownika policzalnego „liczba”, jest błędem językowym, ponieważ strony tłumaczenia da się policzyć. Należy jednak dodać, że zapis o liczbie stron taryfowych w formule poświadczającej nie jest obligatoryjny.

(f)

Błędny zapis
Numer repertorium / Numer
w repetytorium

Propozycja korekty
Numer w repertorium

Obowiązek prowadzenia repertorium, w którym tłumacz przysięgły wpisuje wykonane przez siebie tłumaczenia, wynika z art. 13 u.z.t.p. *Numer repertorium* to klasyczny błąd popełniany przez kandydatów. Według Artura D. Kubackiego³¹ stosowanie przez tłumaczy określenia numer repertorium sugeruje numer kolejnego repertorium tłumacza. Chodzi jednak o numer pozycji w repertorium czynności tłumacza przysięgłego. Potwierdza to także treść art. 18 ust. 2 u.z.t.p., zgodnie z którym na wszystkich poświadczonych tłumaczeniach oraz poświadczonych odpisach pism, które wydaje tłumacz przysięgły, wymienia się pozycję, pod którą tłumaczenie lub odpis są odnotowane w repertorium. Jak twierdzi Agnieszka Biernacka³², według PKE precyzyjnym i poprawnym określeniem jest *numer w repertorium*, zaś większość tłumaczy mówi zwyczajowo o *numerze repertorium*. Biernacka uważa, że informacja ta jest szczególnie istotna dla kandydatów na tłumacza przysięgłego, gdyż za błędne sformułowanie odejmowane są punkty na egzaminie i dodaje, że w uzusie notarialnym na określenie pozycji w repertorium funkcjonuje termin *numer repertorium*, przy czym eksplikacja ta nie jest prawdziwa. Notariusze – zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie prowadzenia ksiąg notarialnych oraz przekazywania na przechowanie dokumentów sądom rejonowym (t.j. Dz.U. 2018 poz. 2039)³³ – prowadzą repertorium A, do którego wpisują numer bieżący od początku danego roku kalendarzowego, co przykładowo przyjmuje następujący format: *repertorium A nr 1/2023*.

³⁰ Kubacki Artur D. (2015). Formuła poświadczająca tłumacza przysięgłego. *Comparative Legal Linguistics. International Journal for Legal Communication*, 21, s. 32.

³¹ *Ibidem*, s. 32.

³² Biernacka Agnieszka (2022). Rozdział 1: Nagłówek i formuła poświadczająca. W: Konieczna-Purchała Anna, Twardowska Katarzyna (red.): *Tłumaczenia poświadczane w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo TEXTEM, s.15–16.

³³ Zob. <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002039/O/D20182039.pdf> [dostęp: 31.03.2023].

W k.z.t.p. również można odnaleźć dwa sporne sformułowania terminów. W § 26 ust. 2 mowa jest o *numerze repertorium*, natomiast w § 42 oraz § 65 o *numerze w repertorium*. Terminy *repertorium* i *repetitorium* są często traktowane przez kandydatów jak synonimy i używane zamiennie. *Numer w repetytorium* jest błędem rzeczowym. Tłumacz przysięgły prowadzi *repertorium*, natomiast *repetitorium* to podręcznik (zwłaszcza dla szkół wyższych) zawierający syntetyczny przegląd wiadomości z danej dziedziny lub też cykl wykładów albo ćwiczeń, zwykle w szkole wyższej, będący powtórzeniem przerobionego materiału³⁴.

(g)

W pojedynczych przypadkach adepci zawodu umieścili niepełną formułę poświadczającą na wykonanym przez siebie tłumaczeniu lub nie umieścili jej wcale. W kilku przypadkach formuła została umieszczona na początku tłumaczenia, bezpośrednio pod nagłówkiem w języku obcym. Formułę umieszcza się – w odpowiedniej wersji językowej – bezpośrednio pod tekstem tłumaczenia³⁵. W jednym przypadku kandydat umieścił jedynie zapis *formuła poświadczająca tłumacza* (tj. bez treści samej formuły). Dostyc często formuła poświadczająca była umieszczona w nawiasach kwadratowych (w nawiasach kwadratowych umieszcza się informację o przypisach tłumacza).

5. Wnioski

Z przeprowadzonej analizy, która dotyczyła zastosowania formalnych zasad sporządzania tłumaczeń poświadczonych przez kursantów uczestniczących w kursie online przygotowującym do egzaminu na tłumacza przysięgłego języka niemieckiego, należy stwierdzić, że adepci zawodu w stopniu niewystarczającym opanowali powyższe zasady w kontekście praktycznego ich zastosowania. Z wyników testu wynika, że kandydaci, po zapoznaniu się ze wszystkimi materiałami udostępnionymi na platformie kursu, do której mają nieograniczony dostęp (całodobowy), posiadają dużą wiedzę teoretyczną w tym zakresie. Aby zdać test, kursanci muszą uzyskać minimum 75% i praktycznie wszyscy to minimum uzyskują. Niestety, zastosowanie formalnych zasad w praktyce okazuje się niełatwym zadaniem, pomimo dostępności wspomnianego w rozdziale 4 niniejszego artykułu podręcznika bazowego, w którym można znaleźć bardzo wiele praktycznych przykładów zastosowania powyższych zasad. Reasumując należy stwierdzić, że tłumaczenie poświadczane musi być poprawne merytorycznie i spełniać wymogi formalne,

³⁴ Dubisz Stanisław (2018) (red.): *Wielki słownik języka polskiego PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, s. 73.

³⁵ Dahlmanns Karsten, Kubacki Artur D. (2014). *Jak sporządzać tłumaczenie poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem / Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen“*. Chrzanów: Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART, s. 40.

ponieważ ma ono charakter oficjalny i może wywoływać skutki prawne. Artur D. Kubacki³⁶ stoi na stanowisku, że:

W Polsce istnieje pilna potrzeba uregulowania formalnych i merytorycznych wymogów sporządzania tłumaczeń poświadczonych w formie aktu prawnego, a co za tym idzie ujednolicenia zasad praktyki zawodowej wśród tłumaczy przysięgłych.

Niewątpliwie postulat ten jest ważną kwestią w kontekście egzaminu na tłumacza przysięgłego, ponieważ uregulowanie zarówno wymogów formalnych, jak i merytorycznych znacznie ułatwiłoby kandydatom proces przygotowania do egzaminu. W przypadku czynnych zawodowo tłumaczy przysięgłych nasuwa się pytanie, na ile takie ujednolicenie i sformalizowanie jest w ogóle możliwe i czy jest ono potrzebne. Należy rozważyć czy pozostawić tłumaczom przysięgłym margines swobody, formułując ogólne zalecenia (jak przykładowo w k.z.t.p.), czy też wprowadzić sztywne zasady, od których nie ma odstępstwa. Zdaniem Joanny Dybiec-Gajer³⁷ tłumacz przysięgły powinien być ekspertem od komunikacji językowej, który jest w stanie samodzielnie podejmować decyzje tłumaczeniowe.

Bibliografia

- Biernacka Agnieszka (2022): Rozdział 1: Nagłówek i formuła poświadczająca. W: Konieczna-Purchała Anna, Twardowska Katarzyna (red.): *Tłumaczenia poświadczone w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo TEXTEM, s. 15–16.
- Dahlmanns Karsten, Kubacki, Artur D. (2014): *Jak sporządzać tłumaczenie poświadczane dokumentów? Przekłady tekstów z „Wyboru polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych” z komentarzem / Wie fertigt man beglaubigte Übersetzungen von Urkunden an? Kommentierte Übersetzungen zu den Texten aus der „Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationübungen“*. Chrzanów: Wydawnictwo Biuro Tłumaczeń KUBART.
- Dubisz Stanisław (2018) (red.): *Wielki słownik języka polskiego PWN*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dybiec-Gajer Joanna (2014): Artur Dariusz Kubacki. Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego. Wydawnictwo Wolters Kluwer. Warszawa, 369 stron (recenzja książki). W: *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 9, Warszawa, s. 323–329.
- Fleck Klaus, E.W. *Urkundenübersetzung*. (1999). W: Snell-Hornby, Marie, Hönig, Hans G., Kußmaul, Paul, Schmitt, Peter A. (red.): *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg Verlag, s. 230–234.

³⁶ Kubacki Artur D. (2012). *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, s. 136.

³⁷ Dybiec-Gajer Joanna (2014): Artur Dariusz Kubacki. Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego. Wydawnictwo Wolters Kluwer. Warszawa, 369 stron (recenzja książki). [W:] *Rocznik Przekładoznawczy. Studia nad teorią, praktyką i dydaktyką przekładu*, 9, Warszawa, s. 327.

- Iluk Jan, Kubacki Artur D. (2006) : *Wybór polskich i niemieckich dokumentów do ćwiczeń translacyjnych. Auswahl polnischer und deutscher Dokumente für Translationsübungen*. Warszawa: Wydawnictwo Promocja XXI.
- Jessnitzer Kurt (1992): *Dolmetscher: Ein Handbuch für die Praxis der Dolmetscher, Übersetzer und ihrer Auftraggeber im Gerichts-, Beurkundungs- und Verwaltungsverfahren*. Köln-Berlin-Bonn-München: Wydawnictwo Heymanns, C. Kierzkowska Danuta (red.) (2005). *Kodeks tłumacza przysięgłego z komentarzem*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis.
- Konieczna-Purchała Anna, Twardowska Katarzyna (2022): Wstęp. W: Konieczna-Purchała, Anna, Twardowska, Katarzyna (red.): *Tłumaczenia poświadczane w praktyce*. Warszawa: Wydawnictwo: TEXTEM, s. 9.
- Kubacki Artur D. (2012): *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska.
- Kubacki Artur D. (2015). Formuła poświadczająca tłumacza przysięgłego. W: *Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication*, 21, s. 21–37.
- Moczulski Mirosław (2016): Formuła poświadczająca stosowana przez tłumaczy przysięgłych w Polsce – praktyka i zalecenia a Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego. W: *Lingua Legis*, nr 24, s. 23–39.
- Pietrzak Agnieszka (2022). Egzamin na tłumacza przysięgłego w kontekście praktyki wykonywania zawodu tłumacza przysięgłego. W: *Heteroglossia*, 13, s. 279–291.
- Rybińska Zofia (2011) (red.): *Teksty egzaminacyjne dla kandydatów na tłumacza przysięgłego*. Warszawa: Wydawnictwo Translegis.
- Netografia
- Czym różni się herb od godła? <https://wiem-krakow.pl/czym-rozni-sie-herb-od-godla/> [dostęp: 31.03.2023 r.].
- Formuła poświadczająca. <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formula-poswiadczajaca> [dostęp: 31.03.2023 r.].
- Kodeks zawodowy tłumacza przysięgłego. PT TEPIS 2019. https://tepis.org.pl/wp-content/uploads/2020/02/Kodeks_zawodowy_t%C5%82umacza_przysięg%C4%99g%C5%82ego_2019.pdf [dostęp: 31.03.2023 r.].
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 kwietnia 1991 r. w sprawie prowadzenia ksiąg notarialnych oraz przekazywania na przechowanie dokumentów sądom rejonowym (Dz.U. 1991 nr 33 poz. 147). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180002039/O/D20182039.pdf> [dostęp: 31.03.2023 r.].
- Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego (t.j. Dz.U. 2020 poz. 124). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000124/O/D20200124.pdf> [dostęp: 31.03.2023 r.].
- Ustawa z dnia 24 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (t.j. Dz.U. 2019 poz. 1326). <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20042732702/U/D20042702Lj.pdf> [dostęp: 31.03.2023 r.].

Słowa kluczowe

tłumacz przysięgły, formalne zasady sporządzania tłumaczeń poświadczonych, kurs online, egzamin państwowy

Abstract

Formal rules for producing certified translations as part of an online course preparing for the state examination to become a sworn translator

The aim of the article is to provide an insight into the problems faced by candidates for sworn translators of German associated with the correct application of formal rules for the production of certified translations. The material to be analysed consists of 30 translations done by trainees preparing for the sworn translator examination as part of an online course. The theoretical part includes a brief characterization of certified translation and a description of the formal rules governing its production. The empirical part analyses the translations of candidates in terms of compliance with the formal requirements. Finally, the analysis carried out is summarised and conclusions are presented.

Keywords

sworn translator, formal rules for certified translations, online course, state examination